

Lääkkeet ja liikenne

Suomen Apteekkariliitto
2008

Lääkkeet liikenteessä

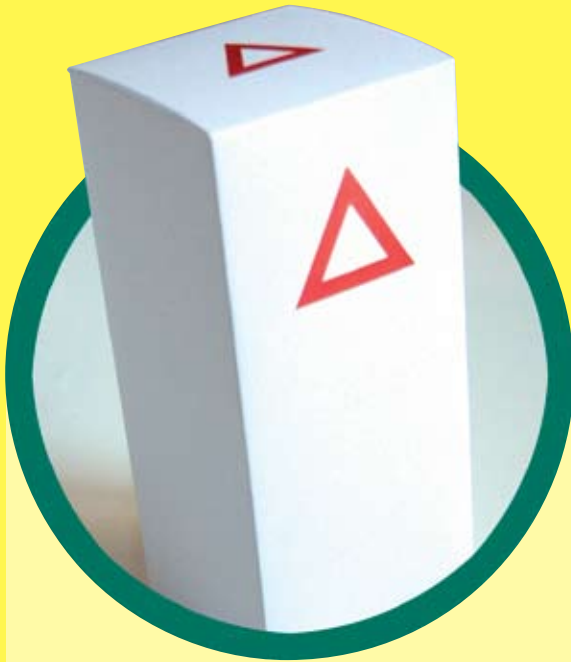
Joka toinen suomalainen käyttää päivittäin lääkkeitä. Monet niistä saattavat heikentää käyttäjän suorituskykyä liikenteessä. Lääkkeet vaikuttavat ihmisiin monin eri tavoin ja vaikutusten ennustaminen on vaikeaa. Lääkkeen ottamatta jättäminen voi toisaalta olla suurempi riski kuin lääkkeen käyttö.

*Lääke voi vaikuttaa suorituskykyysi.
Varmista asia apteekista tai lääkäriltäsi!*

Punainen varoituskolmio

Punaisella varoituskolmiolla merkityn lääkkeen käyttäminen saattaa heikentää käyttäjän liikennekelpoisuutta merkittävästi.

Mitä laki sanoo?

Punainen varoituskolmio ei kuitenkaan tarkoita sitä, että autolla ajo olisi lääkkeen käyttäjältä ehdottomasti kielletty. Yksilökohtaisten erojen lisäksi mm. lääkkeen annos ja käyttöaika tulee huomioida. Kolmiomerkinnällä on kaikesta huolimatta oikeudellinen merkitys. Tällä tavoin merkittyä lääkettä käyttäneen henkilön voidaan katsoa olleen tietoinen lääkkeen mahdollisesti väsyttävästä vaikutuksesta. Liikennejuopumuksesta voidaan tuomita myös lääkeaineiden huumaavan käytön perusteella.

Mikäli sinulla on tarvetta ajaa autoa tai muuta moottoriajoneuvoa käyttäessäsi kolmiomerkittyä lääkettä, keskustele asiasta lääkkeen määränneen lääkärin kanssa.

Lääkkeet voivat väsyttää

Vaikka lääkkeessä ei olisi punaista varoituskolmiota, se voi silti väsyttää. Varmista asia apteekista tai lääkäriltä.

Erityisesti lääkehoidon alkuvaiheessa monet lääkkeet saattavat heikentää suorituskykyä. Riskialttiita työtehtäviä ja ajoneuvon kuljettamista kannattaa välttää ainakin muutaman vuorokauden ajan hoidon alussa.

Lääkärin määräämiä lääkeannoksia ei tule omin päin suurentaa. Autoa ei tule ajaa, jos tuntee vähänkin väsymystä tai tokkuraa.

Lääkkeiden aiheuttamaa väsymystä ja tokkuraa ei kykene useinkaan itse arvioimaan.

Pienikin määrä alkoholia voi merkittävästi lisätä lääkkeiden väsyttävää vaikutusta.

Kolmiomerkityt lääkkeet

Punaisella varoituskolmiolla merkittyjä, keskushermostoon vaikuttavia lääkkeitä, ovat esimerkiksi uni- ja rauhoittavat lääkkeet, monet psyykenlääkkeet, voimakkaat kipulääkkeet, eräät antihistamiinit sekä yskänlääkkeet.

Keskushermostoon vaikuttavien lääkkeiden käyttäjien ei tulisi nauttia alkoholia lainkaan, koska yhteiskäyttöön liittyy merkittävästi lisääntynyt onnettomuusriski.

Psykomotorista suorituskykyä huonontavat lääkkeet

Uni- ja rauhoittavat lääkkeet

Valtaosa käytössä olevista uni- ja rauhoittavista lääkkeistä on bentsodiatsepiineja. Bentsodiatsepiinit heikentävät monia psykomotorisia toimintoja, kuten huomio- ja koordinaatiokykyä, tasapainoa ja havaintonopeutta. Vaikutusten voimakkuus riippuu mm. käytetystä annoksesta. Pitkäaikaisessa käytössä väsymystä aiheuttava vaikutus voi aikaa myöten vähentyä, mutta yleensä se ei häviä kokonaan.

Lääkeaine	Esimerkkejä kauppanimistä
Alpratsolaami:	Alprazolam Alternova [®] , Alprazolam Merck NM [®] , Alprox [®] , Xanor [®] , Xanor Depot [®]
Diatsepaami:	Diapam [®] , Medipam [®] , Stesolid [®]
Klooridiatsepoksidi:	Risolid [®]
Loratsepaami:	Temesta [®]
Oksatsepaami:	Opamox [®] , Oxamin [®]
Midatsolaami:	Dormicum [®]
Triatsolaami:	Halcion [®]
Nitratsepaami:	Insomin [®]
Tematsepaami:	Normison [®] , Tenox [®]
Tsopikloni:	Imovane [®] , Zopiclone Actavis [®] , Zopiklon Merck NM [®] , Zopinox [®] , Zopitin [®]
Tsaleploni:	Sonata [®]
Tsolpideemi:	Somnor [®] , Stella [®] , Stilnoct [®] , Zolpidem Hexal [®] , Zolpidem Sandoz [®] , Zolpidem Stada [®] , Zolpidem Winthrop [®] , Zolpidem-ratiopharm [®]

Lääkkeen vaikutusaika

Bentsodiatsepiineja unilääkkeenä käyttävän on tärkeä tietää lääkkeen vaikutuksen kesto, jos esimerkiksi aikoo ajaa autoa seuraavana aamuna. Suorituskykyä haittaavat jälkivaikutukset ovat yleensä vähäiset käytetäessä lyhytvaikutteisia unilääkkeitä, kuten midatsolaamia tai triatsoolaamia.

Lääkkeiden vaikutusaikaan liittyvistä kysymyksistä kannattaa kuitenkin keskustella lääkettä määrävän lääkärin kanssa tai kysyä asiaa apteekista.

Itsehoitolääkkeet Dormiplant® ja Sedonium® (valeriaanauutevalmisteet) voivat myös aiheuttaa väsymystä.

Vahvat kipulääkkeet

Vahvojen kipulääkkeiden aiheuttama tokkura ei välttämättä näy psykomotorisissa mittauksissa. Ne voivat kuitenkin huomaamatta haitata tilanteen arviointikykyä ja lisätä onnettomuusalttiutta yllättävissä tilanteissa.

Psykomotorista suorituskykyä mahdollisesti huonontavat lääkkeet

Masennuslääkkeet

Masennustilassa psykomotorinen suorituskyky voi olla heikentynyt. Masennuslääkkeet voivat merkittävästi parantaa potilaan suorituskykyä, mutta hoidon alussa erät niistä saattavat väsyttää ja heikentää reaktiokykyä.

Vaikka vain harvoissa masennuslääkkeissä on punainen varoituskolmio, useat vanhemmat masennuslääkkeet saattavat heikentää suorituskykyä. Uusien masennuslääkkeiden (ns. serotoniini-lääkkeiden) väsyttävä vaikutus on usein vähäinen. *Masennuslääkkeiden käytön alkuvaiheessa ei kuitenkaan suositella moottoriajoneuvolla ajoa.*

Neuroleptit

Neurolepteja käytetään tavallisesti psykoosien ja muiden psykiatristen sairauksien hoidossa. Neuroleptien käytön alkuvaiheessa ajoneuvolla ajoa ei suositella. Uusissa psykoosilääkkeissä on vähemmän haittavaikutuksia kuin vanhemmissa lääkkeissä. Ajamisesta on kuitenkin aina syytä keskustella lääkityksen määränneen lääkärin kanssa.

Epilepsialääkkeet

Epilepsia ja muut kohtauksia aiheuttavat sairaudet lisäävät tapaturma-alttiutta. Useissa epilepsian hoitoon käytetyissä lääkkeissä on punainen varoituskolmio. Vaikka useimmat nykyaikaisetkin epilepsialääkkeet on merkitty punaisella varoituskolmiolla, eivät ne useinkaan vaikuta merkittävästi ajokykyyn. Epilepsialääkkeen käyttäjän on aina hyvä neuvotella autolla ajamisesta lääkäriensä kanssa.

Migreenilääkkeet

Uusissa migreenin ”täsmälääkkeissä” on punainen varoituskolmio. Lääkkeiden aiheuttama väsymys on usein vähäistä, mutta migreenikohtaus voi jo sinällään aiheuttaa väsymystä.

Antihistamiinit

Vanhemmat antihistamiinit yleensä väsyttävät. Näitä valmisteita käytetään mm. kutinaan ja matkapahoinvointiin.

Uudemmat, allergiaoireisiin tavallisimmin käytettävät ”väsyttämättömät” antihistamiinit voivat kuitenkin väsyttää joitakin käyttäjiä. Tämän takia annossuosituksia ei tulisi ylittää. Allergia sinällään voi myös väsyttää.

Yskänlääkkeet

Monet yskänlääkkeet ovat yhdistelmävalmisteita, jotka sisältävät useita lääkeaineita. Yskänlääkkeet sisältävät usein myös alkoholia ja väsyttäviä lääkeaineita. Kolmiomerkinnällä varustettujen lääkkeiden annosteluun kannattaa kiinnittää erityistä huomiota.

Verenpainelääkkeet

Etenkin hoidon alussa voi esiintyä huimausta, heikotusta tai väsymystä. Lääkkeen vaikutuksia on hyvä seurata ja autolla ajamista kannattaa välttää hoidon ensimmäisinä päivinä.

Diabeteslääkkeet

Ylimäärä insuliinia aiheuttaa verensokerin liiallisen laskun, mikä jo lievä-asteisena heikentää suorituskykyä. Varovaisuutta liikenteessä on syytä noudattaa aina, kun diabeteslääkitykseen tehdään muutoksia. Huonosti tasapainossa oleva diabetes on este ajoneuvon kuljettamiselle. Tasapainoton diabetes yhdessä pienenkin alkoholimäärän kanssa voi aiheuttaa vaaratilanteita.

Silmätipat

Silmäterää laajentavat silmätipat voivat heikentää kykyä ajaa autolla, koska silmän mukautuminen vallitseviin valo-olosuhteisiin häiriintyy ja silmä häikäistyy helposti. Silmätautien tutkimuksessa käytettävien mustuaista laajentavien silmätippojen vaikutus voi kestää useita tunteja. Mustuaista supistavat lääkkeet voivat vaikeuttaa näkemistä erityisesti hämärässä.

Muut lääkkeet

Eräissä lääkkeissä, jotka on tarkoitettu ruoansulatuskanavan sairauksien, huimauksen, Parkinsonin taudin hoitoon tai lihasten rentoutukseen, on punainen varoituskolmio. Kolmiomerkintä on myös matkapahoinvoinnin ehkäisyyn tarkoitetuissa lääkelaastoreissa.

Lääkkeiden yhteisvaikutukset voivat yllättää!

Lääkkeiden yhteisvaikutukset voivat olla liikenteessä haitallisia. Tämän takia kaikki käytössä olevat lääkkeet on hyvä mainita lääkärille, kun hän määrää uutta lääkettä.

Uusi lääke voi lisätä aiempien lääkkeiden väsyttävää tai suorituskykyä heikentävää vaikutusta. Esimerkiksi eräät antibiootit (esim. erytromysiini) ja sienilääkkeet (ketokonatsoli Nizoral® ja itrakonatsoli Sporanox®) saattavat voimistaa ja pidentää unilääkkeiden vaikutusta.

Jos käytössä on useita punaisella varoituskolmiolla merkittyjä lääkkeitä, voi niiden yhteiskäyttö aiheuttaa voimakasta väsymystä tai tokkuraa.

Lisätietoa apteekista tai lääkäriltä

Tässä esitteessä mainittujen lääkkeiden lisäksi on runsaasti lääkkeitä, joiden vaikutusta suorituskykyyn ei tunneta. Lääkehoidon alussa on aina syytä seurata lääkkeen vaikutuksia ja odottaa pari päivää ennen liikenteeseen lähtöä. Lääkkeen vaikutuksista ajokykyyn on aina hyvä kysyä apteekista tai lääkäriltä.

- Älä aliarvioi lääkkeiden vaikutusta suorituskykyysi.
- Tarkista, onko lääkepakkauksessa punainen varoituskolmio.
- Lue aina tarkkaan pakkausseloste, jossa kerrotaan lääkkeen vaikutuksista suorituskykyyn.
- Varmista lääkkeen vaikutus ajokykyyn lääkäriltä tai kysy asiaa apteekista.

Lisätietoa/lähteet:

Asiantuntija: Timo Seppälä, LKT,
farmakologian dos.

Karkola K, Müller K ja Ojala M, toim.
Liikennelääketiede.
Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 2002.

Ojala M. Mitä lääkäri voi tehdä
liikenneturvallisuuden edistämiseksi?
Duodecim 1999; 47(6):685.

Seppälä T. Lääkkeet ja liikenne.
Kirjassa: Kliininen farmakologia
ja lääkehoito. Neuvonen PJ ym., toim.
Helsinki: Kandaattikustannus Oy, 2002.

Terveyden edistämisen keskus.
Liikenneraittiuskampanja 2003.
”On aamuja, jolloin auto kannattaa jättää kotiin”.
(www.health.fi/liikenneraittius)

APTEEKIT

SUOMEN APTEEKKARILIITTO

Lääke voi heikentää
liikennekelpoisuuttasi.

Punainen varoituskolmio varoittaa
väsyttävästä vaikutuksesta.

Myös muut lääkkeet voivat väsyttää.

Varmista lääkkeen vaikutus ajokykyyn
lääkäriltä tai apteekista!

SUOMEN APTEEKKARILIITTO
FINLANDS APOTEKAREFÖRBUND